

ATZERRIKO IZPARRAK

Alemania'k zegaitik menderatu nai dau Bilbao?

Alemania'k Franco'ren gudea galduz emoten dau eta orañarte Franco'ri bialdautsozan armak kobrateko, Euzkadi'ren miñak nai ditu. - Arma-lantegi batek le' egin. - Catalunya'ko lazkea. - Beste izpañak.

ALEMANIA'K ZERGAITIK MENDE-
RATU NAI DAU BILBAO?

"La Petite Gironde" izparringian, G. R. T'k izenpetuta, maiatzaren 4'gn, argital-
dunako idazlana:

"Paris.—Pantzetat guztiei begiko izan
pantzetat erabagia artu dau Delbos jaunak;
pantzetat ontziak Bilbaoratu ta bilbaotat
emakume ta emakak erakirik dabilazala
erabagi dau, Bilbaon Prantzia'ko konsul
darak bat dabilazala une ta emakume
artu ta atzera beriala Prantzia'ratuko dira.
Eden' bidez Ingelaterako Gobernuak
Komunes Aldundia'n aiten emon dabenez,
eritak darduean erakaldetan ontzi guz-
tiet lagun egingo dautse Ingelanderat gu-
dunlari lategi-uretatik kanpora. Lategi-
uretan ez ofaitino.

Euzkadi'ko agindariak guda-ekididiot
bizigutoko ete diran kezka ehen lengo
egunotan; alemandaren laguntza paxistok
bizi ekingo ete eutsen susmoa egon.

Alemania'k Franco'ren gudea galduz
emoten dau ausago, ta orañarte Franco'ri
bialdautsozan guda-tresna ta izkuluak
okahi edo kobretako asmoz, Euzkadi'ko
Gobernuaren meatz edo miñak eskuratu
bururatu yakoen alemandaroi ta miña
ofein bidez euri dautsezan zofak bardin-
tza.

Ofez gaitera Bilbaon'ko miñak Ingela-
terari guda-izkulu gintzarako beafeko ya-
ko; Ingelaterak gudea asi baiho jen,
beaz izaten eban miñakelatik lauti iu
Euzkadi'ko eta España'k erusten eban.
1936'gandean Ingelaterak eruan da-
bezan miñakel-pilotan Euzkadi'ko eta Es-
paña'k euketo 21 eruan dauz.

Euzkadi'k eta España'n erbestera ko-
saten izan diran miñakel-pilotan eta me-
treatatik alaratan izan diranetan, euketo
yo Bilbaon inguruan ataratan izan dira.

Meatz edo miña guztiak gitzira dagoz,
Bilbaon'k kilometro gitzira dagoz.
Alemania'k Bilbaon eskuratuaz, Ingela-

terak izkulu-geitzera eragotzi ta berari
beafeko yakona Bilbaon'k ataratan nai
dau.

EUKO GUDAESIAK ALDATU
BAGE

Paris. — Paxisten egazkin taldeak eta

ZAUERIE ZIRRIKA...

Gudea edo geña dogu oraingo arazorik
arduratsen. Gudea dogu egingorik gairan-
tzean. Guda ori ta guda ofen bidez
lortu nai dauten, gizeoi biza bera, be,
eskutu egiten yakoe.

Izparringiak guda antuz, guda lufunez
jantziak gudu: guda onetan lankide ez
yakuzan izparringiak gudu, il ziran. Gu-
da onetan eragotzen izan daiken edozer
geburdu nai eragotzi daiken Gobernuak:
guda onetan eragotzen yakozanok, gebur-
du edo eragotzi beaf' dau gaitera Go-
bernu ofek.

Gudearen auzan geure bizi ta egingaz
opaldut beafcan gara. Galbide yakuna uxatu
beaf' dogu.

Ihoz paxisten izparringiei begiratu-
ten bat, be, egiten dautsegu. Aspalidiot begi-
ratutuetan, Bilbaon'k dogun eta geure al-
de edonun, etxebafan nai erbestean za-
balkundea egiteko dogun biderik egokien-
a, galbide, ondandem, arierun arikulu
dogula ikusi dogu. Bilbaon'k Ifatia-bide,
paxistak zertzelada asko jakiten dautsegu
ta zertzelada ofek ez leuke jakin beaf.

Bilbaon'k Ifati edo Radioa dala-za, pa-
xista-izparringiak beaf' dabe esamesik. Pa-
xistok Bilbaon'k Ifatia, Euzkadi'ko Go-
bernuaren bai'ltz beaf' artzen be; Bil-
baon'k Ifatiak esaten diranen erantzun-
ena Euzkadi'ko Gobernuak dau, edonun us-
te dapez.

Eta Bilbaon'k Radioak esaten dabeza-
nak ontzat artu ete dale' Euzkadi'ko Go-
bernuak? Ontzat artu ezin al ba-legiz,

Euzkadi'ko Gobernuak bere mende dau
kan ifati bakari, euskaratontzat kalte-
garri izaten ja'itza onartu al dakegu?
Erantzun-zama gabe norbaitek bu-
rak emoten dautsezanak esan eta erant-
zundun Euzkadi'ko Gobernuak egiteari,
ondo aj deritxazu?

Beste izparringia, idazki ta abar izpa-
-gebean (censura) izan eta izparringia
baño gairantziaguna dana, izpa-gebe-
tze egon al-dake?

Gudarako beafeko diran zabalkunde-
bide guztia k guda-erantzundun eskua-
tan edo ardurapean egonik, radioa edo
ifatia norbat dan baten eskutan edo ar-
durapean egon al-dake? Gobernu edo be-
ste guda-alderdikide dan batzaren baten ar-
durape dagonik, ez dogu ontzun eta da-
gon itxuririk, be, ez dauko.

Orañ beintzat kaltean, mesedetan-edu
egiten dautsegu ikusten dogu ta kaltean
baño mesedean geiago egin beaf leuke.
Orañ zabalkunde-bide egoki dan ifati edo
radioa, Gobernuak ezin laga daiken edo-
zeifen eskutan.

Gizeoi izkuluak arturazoteko eskubi-
dea, daukan Gobernuak, guda irabazpide
izan dautse radioa, be, obeto "aprobatu-
tu" daiken.

Orañ guda gaur dautsegu eskubide-
Inori miñak emotetik ez dogu nai. Osatu
ezin dautse zauri zifi egiteari, ondo ez
deritxogu. Guk baña ifori miñak emon
ba'dautsegu, osatzeko asmoz emon dau-
tsogu.

Mola'ren kañoiak, mlaka tonelada lerkal
jaurti zituen euzko gudaesietara, ezetari-
ko ondoren onuratsurik iziti bage, eta
Bermeo'ko esak austeta lortu bage.

BARCELONA'KO LASKEA

Barcelona. — Barcelona ta Valencia'ko
Gobernu kontrako anarkisten matxin-
deak irau dirau.

Leu eguean langabe ibili ondoren,
ufutxikinetako mofoiak bafren bafi la-
neta itzuli dira.

Bañan burubak ez dira oindio, zearo
bukatu. Urliko kaltean erantzun salak ibili
dabiliz zaiketan.

CATALUNA'KO ANARKISTEN
BURDEO.

Cataluña'k izparrak diñoe
nez, anarkisten matxinada zabaldut egin
da ur askotara eta albat efitxotara. Ei-
gueras uria artu dabe anarkistak, San
Fernando gudatoko soldadekin batean,
eta lategi ofeñak landoletatik bialdu egin
ditue.

Gorona're asaldariok dirala nagusi
esan dabe eta Valencia'ko Gobernuak az-
ken-itza igofi ei dautse guardia civil da-
lako ezereztuko eskutiaz. Osterantzean
edozin bidez ezereztuko dituela eura-
k, gasez beaf' bafiz, gasez.

Beste izparrak, kendu nai ditueza-
nok, asalt'koak dirala adiraten dau.
SU-GAI OLA BATEK LER EGIN

Ankara.—Lertze bat izan da ta su-
gido munisipiotako lantegi baten sute au-
dia sortu da. Befogetamaf ilalako ta eun
zauritu egon dira.

EGAZKIN-LASTERKETAK

Londres.—Brook pilotuak Ciudad del
Cabo eta Londres bitarteko juan-etofia
bideratzi egun, bideratzi ordu ta ogeta
mar minututan egin dau.

NARUA BEAR DA!

Roma.—Italia'k izparringiak ingelesei
egiten erabagi dabe. Onkiz asaf' dira
Italia'k gudariek España'n dabilza diñoe-
lako.

BILBAO'KO
izparringiak

"Euzkadi"

Paxiotak'keria ta katolikua gaitat at-
tu izan dauz "Ondafeta" idazte zofak
bere idazlana idazteko.

Franco'ren egazkinak egiten daben gudea
katolikuek ontzat artu ete-legien
ifantzen dau gero. Zinistatuna ta kista-
tasuna bata-betiaz ofpozofu aurkit-
zen diran ludi-buru bi dirala agertuten
dau.

Geide-mafetasunik ez dagan lekuban,
uskutzarik be ez dagan bayeztuten dau.

Kisto'ren elxarik, bafiz, gitzijago.
Antxiñako gizaldietan zinistat kista-
tate aurka egiten ebezan gudeak erudu-
tate atuten dauz. Eta euren zinistari-
tate, bafiz, Tito Livio, Salustio eta Ta-
cito guda-estilari jakintsuak imini.

Edistilari oniek edustu izan dabenez,
zinistat egiten ebezan gudeak, Franco-
ren gudarotatik egiten dabanetan antze-
kuak izaten ei-ziran. Arien asm, bakaf
auxe izaten ei-zan, ba; gudea irabazi. Eta
gudea irabazteko, edoz gaur egiten ei-
eben; gaurtik donienak efi, orailurik
aldutsubenak desustu ta abaf.

Katolik-lagjak, bafiz, gudea gaitzati
egiten ei-dau. Beraz, gudea softuten da-
bena; gaitzatisgaitza da, katolik-lagiz
ezatera be ontsi ezin leikena.

Josu-Kisto'k, guda-izkulu barik irabazi
izan ei-eban gurutuko gurendea. Paxio-
tak, oster, gudea egiteko, guda-izkulu-
rik ezekafienak ei-darabiliz. Beraz, pa-
xiotafen guda-era ori, Kisto'ren irakatsi
kistafen aurka ei-dago.

"Lan-Deya"

Langiliari dei dagitso. Langiliaren es-
kubetan aurkitzen dala diño Euzkadi'ren
azkatasuna. Arierun betuten be-dogu di-
ñoe—Euzkadi bixiko da. Eta Euzkadi'
gaz, zuzutsa, euzko-ixen ona ta ziri-
jona be. Gudeari gaitzen izten ba-dautsegu, ba-
ña—jauritzen dau—Euzkadi ezin bixi izan-
go da. Euzkadi ilgo da. Euzkadi il-ekero,
bafiz, euzkeldun bat be ezin bixi izan-
go da. Uneruntzak izango gara—oyu egiten
dau—jopulak, ezekafjak, gixatifik ez-
tzi ta barta'ntuko gaitzatanak, irabazten ba-
-dogu, oster, gixonak izango gara.

Solube'ko gudea gogofa atuten dau,
gure euzko-gudarijen adoria ta abefi-
zetasuna gori-gora jasota erakusteko. A-
rierun gogofa oldatu izan ei-eban Solube-
-mendijan. Euzko-gudarotik, baña, oin-
kada barbe galdut barik eutsi izan ei-
euten gudarika gogofa arieri. Paxiotafen
egazkinak gaitzotiko paxiotafek, ibili ei-
ziran. Alan eta gusti be, baña, eura-
gura izan ehenik ez ei-eben lotu. Efi-
-aldezien lana benetako goragaitza izan
ei-zan.

"Tierra Vasca"

"Otafe" idazlarena da lenengo idaz
lana.

Efiketa bidezko gudari-salak bamandu-
ta geratu izan dirala diño. Eta ordez, la-
gizko bosalak osatu izan dirala. Arieri
gudaesialditi paxiotafen aurka jagi izan
ziran guraeko gudarijak, lagizko gudarot-
tik osatutako lagieratu ei-dira. Gura-
ko gudarotien lana benetako lan gora-
gaitza izan ei-da. Mola ta Franco'ren as-
mo deungai esirik gogofenak imini izan
dautseana.

Asikaldijan agertu yakun arierun efi-
zela izan ei-zan. Orañ agertu yakuna,
baña, gogofetan be gogofa ei-da ta, one-
ri atzera eragiteko, gogof eraso bafiz ei-
-dogu. Oraingo gudaroste onegaz, baña,
ardura barik eutsiko ei-yako, ta atzeruntz
jaurti be bai. Lagizko gudaroste au izan-
go dala usle dau paxiotafen gudaufkari
onak moztuko dautseana.

Gure gudarotia efi dala diño, ta efi-
jarentzat softu izan dala softu be. Es-
paña'ren jaun-tzigo-efi azke bixi ga-
rala diño orain. Aufera egiteko oy egie-
ten dau, lagizko gudaroste au, efi-jaren
gudarotia dala-ta.

"El Liberal"

Solube'ko gudekari deragitso. Gudeka-
ta gogofa izan zala diño. Eta euzko-gu-
darjak, gudeketa gogofa ofetan, euren tre-
betasuna ta adoria agertitan imini izan
ebela.

Doistafen guda - burdijak auferantzik
egiten ezinda atzeruntz jaurti ei-ebazan. Eta
atzeruntz egiten ez ebezan, esku-sagazak
desustu imini ei-ebazan. Madrid'en be
beste ofen beste jazo ei-zan. An be, ba,
doistafen guda-burdijak aufera egiten asi
ei-ziran. Efi-aldezien, baña, arean aufer-
akadiaz zuzpufatu, euren aurka jagi zi-
rala diño. Eta esku-sagazak auferarik
egiteko gaur ez zira jati izan ebeza.

Doistafen guda-burdi ofek, bafiz, are-
rjo, aundjak ei-dira. Euzko-gudarijak,
efi-alderie rintzuak auferan dautsean.

"Euzkadi Roja"

Ona emen, izparringia onek lenengo lefu-
etan izki aundjak idazten dauana:

"Arierun Solube'n batu izan eban
bere indafik erailkoenak. Euzko-efiak,
be, Solube'n batu izan eban bere euz-
ko-adore ta euzko-indafik. Eta arierun,
Solube'n batu izan dau pofot-zigofitzi-
gofena."

Arierun Solube izan ei-dau bere ame-
sikamena. Eta ames ori egiztuta ikus-
teko asmoz, bere indaf guztia batuta
mendi ospetsu arieri oldatu izan ei-dau-
ta. Indafik, baña, euzko-gudarijen adoria
ta trebetasuna bide dala, desustu-
geratu izan ei-dira. Solube mendit-txun-
tufa euzko-gudarotien eskubetan aurkit-
zen ei-da. Eta antza dagoner, euzko-gu-
darotien ardura irango ei-dan izan
be mendi ospetsu ofek.

Euzkadi'ko edestijan ingoskirik gurea
irabaz izan daben mendia, Solube dala
diño. Mendi ori ez ei-dabe arierun igar-
oko. Gurendea geuria izango ei-da.

"Euzko-Langile"

Euzkadi'ko jauritazaren geide aldezko
lan esera, arierun zemaak gora-bera
aufera dala diño. Franco "keneral" eto-
yaren zemaak ez ei-dabe indafik euzko-
tate geide-mafetasunari esik iminiko.

Geide-mafetasun ori bide dala, Franco
ankefaren suaga-azpijan jaurita erailteko
afiskurik - afiskobenian aurkitzen ziran
erubako une gogofajjak, gaur, atzeri-
an aurkitzen dirala esaten dau. Lan txar-
logari onetan England eta France be la-
gun izan dogurala diño. Bilbaon estu-mes-
tukarik barik usuko dala esaten dau. Eta
emakume, agura ta umiak, France, En-
gland eta abaf, guduak au igazi artian
Franco'ren bialdu barik bixi al izango
dirala.

Franco ankefak, guda ezekaf au egie-
teko lagundutan dautsean Italia ta Ale-
mania'ri, gure ogasun'le-ogasunenak eski-
fi izan dautseozala diño. Eta guda on-
tari ekafi izan dautsean mairu ta empa-
rauko alogerekuak, elizen diran lekuban
al daben lapufeta gusijia egiteko esku-
bidia, ta beste berein likurkeri egiteko
baimena... Lestegia-filotsagaitza ei-da ori.

Euzko-gudarijak, baña, olakorik egiten
lakutuko dautsean baño lenago, euren bi-
xitzeak galduko ei-dabez.

Aberiaren
martiriak

LERTSUNDI'AR JOSEBA

GARCIA'AR BITOREN

Afanzale jatorak, bulartsu ta ado-
retsua.

Kresal-usahez urten eben Ondafos'
tik.

Eta itxas-otsuok legoreko otso biur-
tu ziran gure mendietan, afantzako
tresnen ordez pusilik erabiliz.

"Itxas-alde" saildian guztien biotze-
ko ziran langile ta bulartsuak ziralako.

Euzkadi'ren azkatasunaren alde gu-
datuten alegitzi eta zintotasunik ipi-
li eben.

Azkatasun oferi begira, arieroren
aure-aure, mitik eta tinko il dira, ebe-
riaren martiri guztia Eten diran an-
tzera.

Ondafos'ak biotze ta gogoz gogora-
tuko ditu, Euzkadi'k maitasunaz.

Eta jaungo'luak onetxero bere af-
tuko eban, aberagaitik gudarotian
Beragaitik eta bere irakatsiakatik
jardunelako.

Gipuzkoa'ko
udalak

Gatzaga, Ufexu, Elgoibar, Eskoria-
za, Bergara, Antzuola, Aretxabaleta,
Elgeta, Arasate eta Motriko'ko biztan-
ak, guztiek eskatzen zate, zudalak ar-
tzen ofoti ditzeala Hepao, 14, bigare-
nera, goizetan amafetik amabafara
eta lauretatik seiretara afatsaldetan

ERBESTETIK

Sollube'ko joaldi gordiñak

"New York Herald Tribune," k diñona

SOLUBE ALDEKO GUDARETEA

New York.—"New York Herald Tri-
bune"ren Bilbaon'ko izparrariak James
Minifiek urengo idazlan au igofi dau-
ta bere egunerokoari.

Solube mendiaz jabetu narrik pa-

xistak, atzokoa ere bufukaldi gogo-
fak egin zituen, euzko gudarosten
esik egazkinaz suagututen eten bage
jardunaz. Bilbaon inguruko esik zain-
duteko gitzia dabe Solube mendit ori.
Euzkotat guda - mutiak, "gudariak"

adorekatu eta makaldu bage eutsi
eutsen etsaiaren erasoal, eta paxisten
ohetako ametraladora tiroketa uga-
riz auri emon eutsen.

Euzko - egietara mueta guztietak
bonbak bota zituen egazkin paxistak

eta mendi maketan gorantz keia ta
lufuna baño ez zan agiri.

Solube mendia artu narrik egina-
tan dabiliz paxistak, mendi ofetatik
Bermeo azpian dautekato, ta uri on-
etan, igazirik astetik italiat ta espa-
ña'k gudarotale bat buruan artua da
giotako. Talde au azkatu narrik egun-
doio erasoal ehen paxistak.

Amasle tanke joazan auferetik, eta
atzetik azkar, españa'k-italiak salak.

Baño oldarketa onek erantzun biza
izan eban. Tankeak euzko gudarijen
esietarantz ureratu samar ziranean,
oniek esku-garandekin eraso gogofean
asi ziran. Iru tanke an lotu ziran eze-
tarako ez ziral.

Oker onegaz motelduta, paxistak au-
fora asmoa laga, eta atzerantz joan
ziran.

Gaur goizeko ordu bietan, paxisten
egazkin taldekoak bonba ugari jaur-
titen asi ziran Solube mendian, baña
efizleak bildurterik ez eban inun-
dik ifiora lortu.

Euren laran eforiturik, euzkotafak
izugarri bikalki diardue gudan, are-
ploak baño tresna eta gai gixiagoko as-
kozaz ere daben arien, egazkin are-
rieon bonba ta izkildakafan suari bu-
lartsu eutsiaz.

Guda esik bardin gelditu dira, le-
nean, ajakuntza barik, paxistak pi-
laka zefaldu jausi izan diran bitar-
tean.

Guda - zelafetan beñan, paxisten
egazkin batzuek baño ez eben jardun.
Beste enparauko egazkinak, Euzkadi-
ko jauritazaren mendeko lufaldetako
batzafak guztia bifinduten ari izan
dira.

Bilbaon'k ufutxoago dan mendix-
ka batetik egon gitan begira. "Jum-
kers" aleman iru-buzkidun egazkin
ezagunak on ikusi genduzan, sopka-
dean, Zamudio ta Derio dagozan ibar
ganetan egazka. Onel lagun egiten lau
egazkin txiki eta ofizik ebiltzan.

Zamudio gain dozia bi bonba aun-
di lota zituen, eta etxe batzuk zuzitu
ta biztanleak il.

Durango'ko Udal-
Batza

Udalbatza ontako zinogotzi guztie-
ri, gaur aratsaleko lauretan izango
dan batzaf berezira etorteko dei da-
gitset.

Bilbo'n, 1937'ngo. Iofallak, 8.

Endore lendakaria, Afegitaf Todor,

Autuka - mautuka

ALDERDI BARRI BAT
MUNDUA NASTAUTEKO

Zein izen emongo dautsagu? - Orañarte
irugaz ezagutzen dabe. - Mosku'tik alde
egin nai daben ezkertafak dira.

Londres.—Politika-gora-bera araka-
tzealek, latetien arteko politika-zal-
tean emetik aufera beste autu bai, be,
kontuan euki beaf izango dabe.

Rusia'n "urozista-alderdia" ta Eu-
ropa Sarkaldean "laugaren batza oro-
kora" ta batza oretakoak "botzbeke
askeena" deitzen dautsean taldea dogu
kontuan euki beafeko alkatasunoi.
"Batza orokor aske" deitu daiken egok-
ki. Batza oretakoak Mosku'ko Aginta-
ritza'k lotuta dautsean lokafjak auzi
egin nai dabez ta komunista diranetan,
komunista aske, onepetotasunez lo-
tzeak izan nai dabe.

Talde ofetako batzuek epaitu egin
dabe Mosku' ta zigotza. Rusia'ko
Gobernuari bildurfiari yakoz. Zaren
Gobernuari zozialisten azpikerioi bai-
zen bildurfiari yakoz Stalin'eri beste
ofetak.

Rusia'n zar edo eregea nagusi za-
nean, Njokol Lenin Suiza'n. Ginebra-
ko txabola-ken bizi zanean, lau
-ofitan bilduraz-ikara eukiten ebanan
Zar eta berofen lagunak. Orañ oster
Trotsky'k kezkatzen dau Rusia'ko
Kremlin edo komunista Gobernu. Naiz
Noruega'ko basurian, naiz Mexiko'ko
sajetan bizi, Trotsky'k asko, artaga-
tzea dau komunista buruok.

Trotsky'fak tutafez galdut nai da-
bez Rusia'n. Batzuk garbitu dabe za-
nean, Stalin'ek arierio asko dau Ru-
sia'n; Trotsky'k jafatizalata lasun as-
ko dauz Rusia'n.

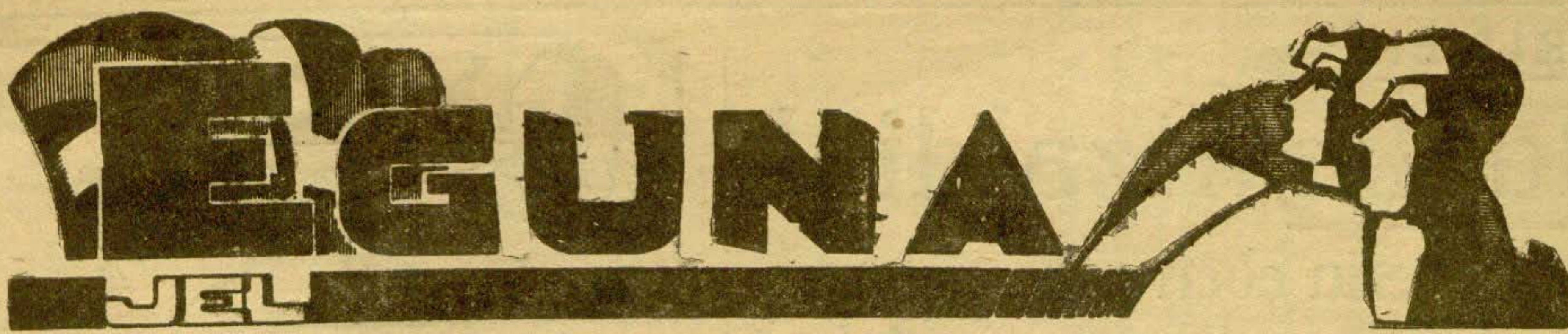
Munduko matxinada-zale ta langile
barikalarien Zuzendaritza Nagusi'ko
da Trotsky; matxinada-zaleen zuden-
dari zan Lenin, be; Trotsky baña ma-
txinada-zaleen buruzagi da. Trotsky
k Lenin'en Europa'ko gudarotia auferetik
bajo eskuatse aundioaga dauka ta zu-
zendaritza ohea, be, bai.

Europa'ko urburuetan politika-as-
teritetak egiten dabilzanak "Batza
orokor aske" ofen eskutuko buruzagi
ta zuzendarien bila dabiliz ta euron
eralkundea zelakoa dan jakin al iz-
teko agiri banakak idoroten. Matxi-
nada bari-baria nai dabenak osatutako
"Batza" ofen azpi-kolegea Frantzia-
n agiri da argi ta garbi.

Langile-Batza ta sindikato-taldean
zuzendaritza ta buru zagi izan diranak,
euron menpeko ta zuzendarieko bat-
za ta taldeok ezin zuzendu dabez ta
euron agindupean ezin euki dabez.

Langile-batzok azpitik dabilzan nor-
baitzuk zuzentzen dabez. Agirik bu-
ruzagiak ezarten dautsean buruka-
neufial ez dautse jaramonik egiten;
euri deritxoen agiten dabe. Agirik
zuzendariorik, euri ondo ez deritxozan
langile-batzen jokalege ta egingaz,
be, onartu beafcan izaten dira saritan.

Matxinada-zaleen arteko matxinada-
zaleenok norbaitek egoki zuzentzen
dauz

Lgo. urtia

109'gn. zenbakija

Idazkolea ta banakolea: Correo, 17'gn.

Bilbao'n 1937'gn. orritia 9' gna. Igandea

15 eunen

HINDENBURG zepeliñaren ezbear ondoren

Jakintsuak ezbeařaren zegaitiak aztertzen asi dira. - Alemania'n ikara andia sortu dau egazkin aro ořen galtzeak. - Ibiltariak geiago il dira zepelin bertako langilleak baño. - Lateri batuetako agintzariak eta Inglaterra'koak uste dabenez, azpi-lanik ez da egon ez beař onetan. - Zertzelada ugari.

New York. - Atzo Atlantiko zear lau milutako ibilera ezean okefik gabe egin ondoren eta elduerara irurogeitabost oin baño patia ez zizala "Hindenburg" zepeliñak sututa lur-jo zuanen larogaita-masapi lagun zeuden bafuan eta gaur gabaz irurogeitabost lagun baño ez zeuden bizirik. Ez beař-ontan, oraindairio-koan, ogeitamaru lagun il dira. Ez ziran zepelin bafuko ogei lagun eta amabi joan letofiko bakarik il; zepelina lufartzen flusten zegoen bat ere il zan.

Ogetasei lagun berola il ziran, tramankulua lufartan lufertatu zanean, aspaldion leongo aldiz Atlantiko'zear ibilita la amaitzean.

Burri zati ta bihurtu artetik min artutalok ateratzen alegiñak-alegin egiten giarduen bitartean, ezbeař gertatu dan lekuan lau aztertaile-taldeak buru balafi gura arakitzen diardute ezbeařa zein era-

tan gertatu dan jakin-naiz. Azterpenok bide, balizake auferantzean Atlantiko zepeliñak ibilerok esitza eta agian bein betiko amaitzea.

Ezbeařa Gobernuaren lufaldean gertatu zanez, lagidiko itxaso bafuan, itxasgoko aztertaile talde bat danari lotu da; Burro'ko Egazketako Salerosketakoak ere aztertaile talde bat batzeko agindu du. Alemania'ko Gobernuaren ordezkari Hans Luther ere, Washington'etik egazkinez etofir ondoren, alemaniar tramankulu ofen joan "etofia" zaitzen zuan itxasgoaren aztertaileaz batera azter-lanari lotu da.

Ezbeařa gertatzen ikusi zutenen artean, gau artatixe bertan "Hindenburg" en Alemania'ra joateko asmoa zutenak zeuden eta bafuan zetortzenen lagun eta aldeak. Ikusleok diotenak ez du sendotzen aspikeriako gertakizuna izan danik. Ondamendia zela gertatu dan dion iritzi-

rik geien zahaldu dana, motofeko sugar bat bide, beruntz asterakoan, su artu zuala da. Zepeliñak ber ete egin zuan, asko lagun bultzatetik jaurtiak izan ziran.

Lufetik irurogeitabost metrora egoteak eta gero laistefenik-laistefen lur-jota bide, ez ziran lagunotako asko il. Lagun geienok zoriobagoa izan zuten bafuan gelditu ziranak baño. Oñek geienak efeta gelditu ziran.

"Hindenburg", egako aunditasuna bea, zearo ondutu da gelditu da. Orain burri biuri ta beltz pila bat baño ez da.

Joan-etofietakoak geiago il dira zepelin bertakoak baño; egon ere zepelinaren erdi-aldean zeuden joan-etofietakoak. Zepelin bafukoan arteko bizirik gel ditu diranetako bat Max Pruss burua da. Ernest Lehman burua ere bizirik ateratzen zan baño gaur afatsaldeko seiretan

il egin da, efeta bide. Bai bata ta bai bea zuzentzeko gelaioan zeuden. Bai Pruss eta bai Lehman itzer atera zituzten zepelinetik. Gortuzean ofe-uneak zituzten biak.

Ikusleak bi zioaitik itz gutxi egin dute. Ikusi zutenaren befi agintariarekiko aintzat aztertaile talde eman bea zela uste zutelako ta euren begiz ikusitako oraindik bafuan bea zutelako ta izugari egin zitzaileko. Ala ta gutxi zere, batena ta besteaen esanak bide, nolabait jutu da an gertatu zananen irudia. Zepelin New Jersey'ra eguraldi txafez erdu zan. Etengabe trumoi-otsa entzuten zan eta iru ordu poliki-poliki ibili zan egaz, alako eguraldia ariskotsu zala-ta lufartzeko.

Ilmabafeko zaspirak baño beranduxeko, Pruss Zepeliño buruak lufartzea agindu zuan. Ia luferta zanean, lufean dau-

denak zepelina bea adafearaino zuzendu oi duten lokatiak jaurti zituan lufera. Ori bide, jakitun batzuk diotenez, argi-ndar alkar-jotea gertatu zan, lokatiak uretan busti-busti eginda zeuden-eta. Une berean, balbula artetik hidrogeno deritzatona kanporaka asi zan eta atze-aldean ere gasa ugari ei-zegon.

Orduan, "Diesel" motofai atzera eman zien eta, ori egiten dan guztietan bezela, sugafak asi ziran, gafak eta let-otsak; aztertaileak alegiñak-alegin jartutzen bafute ere, ondamendia ofefaxe gertatu zala uste da.

Su aundia sortu zan eta ain aundia ere ez zan let-otsa entzun. Une batzuk ge-azko bea zela bide, sortu zan eta laister zan zepelina alderdi orotatik sugafa zerola. Orduantze izan zan ikaragarriko let-otsa eta erdi-aldean gora-goraka sugar aundiak asi ziran. Geroxeago zepelin gurtza zan sugafetan, eta lufartaka asi zan.

Bitartean zepelina lufartzen lagundu oi dutenak eta eundaka ikusle sugafetan lufartatuko tramankulu ondora lotu ziran. Jakitadiko adar-otsa jo zan eta bea-bera erdu ziran egazkinez-geitako langile guztiak. Lufartatsik aundia entzun zanean, lufartzean indafez jaurtiak izan bafukoak ederki ikusi zituzten ango ikusleak.

Estados Unidos'etako Zepelin buruak auzo gartatzen zuan; "Hidrogenoaren suaz zearo ondutu da "Hindenburg". Su ori atze-aldean auzi zan"

Rosendahl buruak auzo galferatu zuan: "Hindenburg" koak ateratzen egin diran

lanak ezin ditzeke diran bezaa azabdi Goragatiak ugari izan dira".

Hugo Eckener jakitunak Austria'ra auzo duanez, zepelina egin zutenen bea izan zan zela egiten zutenen aztertaile ta ezbeařa zergaitik gertatu ote dan aztertzean, nobait azpi-lanetan ibili dan gogoan euki bea zala euan zuan. Zepelin jabe-batzak aintzat zema edo amezako eskutitz jao zituala galferatu zuan. Aspilnok dirala ta ez dirala, Estados Unidos eta Inglaterra'ko jakitun batzuk diotenez, ez da ibonen azpi-lanak bide, ei da gertatu ezbeařa sugafak let eragindako hidrogenoa bide baño.

Egaz ibiltzeko etsarik txafena dala beti-ta, zepelin au egin zutenen oñ aurikako neufi guztiak artu ziran; lar goko gabaz gertatu zananen antzeko aurikako eskutitako guztiak orritu zuten "Hindenburg".

Bafuan joan bea zutenak fosforo ta bizituzeko guztiak eman egin bea luten zituzten eta ibilera amaitu artean let bereiziten egon ziran pluztutakoak. Zerga-otzetako leku berezi bat zegoen izotz-tututa, baño unikiak zeuden letutik zaro atxanduta, eta biko atea saferan. An ortan beti zegoen zaitzalea ba. Leku onen ere fosforoak eta piztututakoak eia izaten zuan ibortz piztu elektirikoa let eizik.

Kontuak-kontu, zein eratan gertatu za ezbeařa ez da efet asmatzen. Eisan de gunez geienik uste dana, hidrogenoaren let egiteak eragina da ondamendia. Bala dala, bea dala, auzo da egia: "Hindenburg" hidrogenoa sututa ondutu zan.

Atzoko eguna euzko zaingoetan

Gernika'ko paxisten irugarikeria dala-ta, ezespenezko idazki ugari artu dira Lendakari'ta'n atzeretik eta bialduak. - Adar-otsaz jakingaria. - Euzkotar geiago erbestera. - Umientzako janari berezia. - Ogasun zaingoan jai-egunik ez.

Lendakari'ta

DIPLOMATIKO-IKERA

Atzo goizez lendakari J. A. k Rusia'ko Euzkadi'n duan ordezkari Mr. Tumanov en ikeria izan zuan. Agite'at Joseba Andonj jaun agurgariari apari bat eskieñi zion ofusiat or-bonariak.

"EUKADI" EGAGKIN ALDEKO ARPIDEA

Emen izan ditugu gaur-esan zigun Ba-galduat'Kepa jaunak-Zaintzako zuzen-dari nagusi Afige'at Pantzesa jaunna ta "Euzkadi" egazkin aldeko arpideta bere lepo artu zuan Batzordea.

Arpidetan batutako irureun mila laurle-ko eskuratu zioten lendakari jaunari. MENDIGUREN JAUNAK ESAN-DAKOA

Atzo eguordiz Atzeri Arazotako ardu-tadun Mendiguren jaunarekin izan gen-dun aldi.

—Loreilako leongoz idatzitako eskutitz bat jaso det Buenos Aires'etik. Eskutitz ortan diotenez, badute an ere Eibar, Dur-rango, Gernika ta ostontzeotako suag-aketen befi ta ezekaki etzi ditute ba-sapitilek. Eskutitzak, ain biotz-beraz idatzitako eskutitzak, basatikeriok Euzka-di'en gogoralekin sendogoz lotu dituztela dio, eta adixkideatzen min ori laister egi-lakin erakutsiko dutela.

Isapifing batzuk suagatetoi buruz esan dutena eziz ifondik ere ontzat eman al izan dute. Gu-guek egin ditugula anber-lerkiok esateak min-minuz utzi ditut.

T. Alvear'daf Markelin'ek argitaratu-tako oar baten befi ere eman zigun Men-diguren jaunak. Ona emen oar ori:

"Nor egon berotu gabe euzko efiaren egoerari beginatu? Nor ez du euzko ibendaren tasun berezien befi eta nor ez ditu tasunok goratu? Gernika, euzko abendaren gogo-kutxa, Lagibzar eta gogo-batasunaren adierazle dan Gernika onde-aztan, oro basteretako, euzkotafak autiu egon dira ta ezetzkafi etziaz bafuko as-a-eraren befi edatu. Ezetzkafi-etzitate ta basteretadun nagokio neu ere. Zin-zitiez nago, aspaldidaniko bere afi guztiak xetean ba dituzte eta ta bere aritz zafa-luts egin, ofi ofen eta abenda ofen gogo sendoa ez dute ausiko ta kement ber-biziaz la garapen befiar eroapen eta martiri ondoren sendo ta zindo jaitkiko da."

Buenos Aires'en, 1937'gnko. loreilako 1'er.

T. Alvear'daf Markelin."

—Beste esanitta bat ere jaso dizelet New York'etik-gaineratu zigun Men-diguren jaunak.

"Gudate ontan laguntzeko, geure Go-barnu aldeko Batzorde bat eratu dutela gogoralekin eskutitz ortan eta dir-batzen diardutela.

Batzako esaniff konsula jaso duan es-kutitzaren befi eman zigun ondoren.

"Giza-Ezkutide aldeko Hendaia'ko tal-deak, batzar ondoren, anxe dio:

Saminez kutsututa, bafu-bafuz minduta Gernika uri bakesuta alemaniar egazkin-lariak nardaz suagatu bea'at eta bertako biztanleak gogoak emanda basterik gabe eraitzeaz:

Gorasafe dagie Bilbo aldezen diardut-ezari eta paxistaren basatikeria bide iloz-tiki jaus diran gortupei men dagiegu, er-renganako geure gora-mina ta euzko efi-arenganako geure gogo-batasuna agertuaz. Ezekafi beiko gudaburu asaldiri Franco, Mola ta Queipo de Llano piztiak eta ondandendi ori burutzeko gai izan di-ran alemaniar egazkinlariak. Ezekafi be-iko ori laketu ta ori egiten lagundu du-ran paxistaf Gobernuak.

Urundu bitez gizartetik eta emadika-tutak euzko beiko."

Eskutitz azkenean azkazale diran go-bernuari eskari bat dago; bea diran neufi ta est guztiak arteko.

Izenpetuta RICHARD."

Cgasun Zaingoa

IGANDETAN ERE LAN

—Oraingo beafizanak dirala - ta, Zaingo untako mofoiak igande ta jaitz ere lan egingo dabe, bestera agindu arte.

Edonor eldu dabeke bertara, beraz, oi dira lan orduetan edozein egunez.

Efi-zaintza

KANPORA DIOAZEN UME TA FMAKUMEAK

Luisa jaunarekin izap-eske lotu gina-nean, kanpora dioazen ume ta emaku-mearena aittu zigun.

—Bilbo ustutzeko Frantz'eko Gober-nuak bialdutako iru itxasontzi biar egu-erdiz Abra'lik aterako dira.

1.800-2.000 lagun Frantz'era joango di-ta; eurenz bizi al dutenak danak.

Itxas-ontzietara sartzen goizeko seiretan asiko dira, eguerdirako, ateratzeko ordu-rako, gutzia gertu egin dedin.

Itxas-ontzietan joan bea dutenak, goi-zeko laurentik asita izango dute Santur-tze'etako bultzia.

FERNANDEZ ZABALETA JAUNA-RENEAN

Zaintzako, zuzendari - orde Fernandez Zabaleta jaunak, egazkifiak agertzen di-ranetan jendeak adar-otsari jaramonik ez diola egiten esan zigun: Askok eta askok jaramonik egin ez eta kale gofian geldik egoten dirala joan bea duten lekietara joan gabe.

Gero eraegun gertatutako burugabele-ri bat aittu zigun Zabaleta jaunak. Ba-zu-batzuk ez zuten nai izan ortzafien es-akik ontzat artu eta deadafez eta beař ez bezaa asi ziran.

Ifondik ifiora ere ez dute gelego ofe-

lakorik laketuko galferatu zigun. Gai-fer-a agintariak ez dagokiola on ofelakorik eta edatutako aginduk batetzen ez duar-nari zigof gogofenik-gogofena leporatuko diola esan zigun azkenean Zaintzako zu-zendari-orde Fernandez Zabaleta jaunak.

Osasun Zaingoa

OSAKAIK ELDU

Osakai pila bat eta tresna ugari artu izan ditut atzokoan Zaingo onek, eta ge-jago ere ganeko egunen baten elduko dira.

ESPINOSA JAUNA SANTAN-DE'ERA

Atzo, afatsaldean "Santander'erantz joa-tzeko zuan Zaingo onetako burukidea, Euz-kadi'gazko alkariaren-itzaldia izateko bai-zan uri aretan bati.

ESNE BATUEN LIBRETADUNAK

Atze'ra doazkenean amak, Zaingo on-etan laga bea ditte euren umientzat esne batua artzeko agiritzat izan dituen libretak. Arazu an obeto eratutako asmoz egin dogu or au, batzen kaltet beste batzuk libreta bat baño geiagoz bafuan ez dai-tezan.

Zuzendaritza onek alegiñak egingo dit-u ofelakorik jaso ez dedin, eta ais dagie, nak zigortuak izango dira. Libretok Osasun Zuzendaritza nagusian utzi begiez.

UMIENTZAT JANARIA

Aspaldi baten adirazi genduan Zaingo onek umientzako janari berezia egiten ziarduala.

Asmo ori egi birtu da, eta gexoko eta umeak beafeko daben janaria izango da-be auferantzean. Salgai jaitko da egu-notako baten, esne batua emoten daben botiletan eurenan.

Urumez erizindakoa da janari ori, eta "Ona" deritza. Onela bananduko da ja-nari ori.

Zazpi pote esne batu artzen zituenak, auferantzean bost lata esne eta iru z-otxo "Ona" artuko ditue.

—Bost artzen zituenak, lau esnea ta bi "Ona".

Lau artzen zituenak, iru esnea ta bat "Ona".

LASTEREKO SENDATEGIAK

Suagaketa aldizkarako, autenein esan-dako lastefeko sendategitxoak gerturik dagoz bea diran gai eta lagunekin. Ba-fia edonoiz ere lan egingo dabe, ordea.

Sendagile azkafak, etengaba lanean ari diran osagile zintzoak, bafaba leku ba-firik ere non jardu.

Sendategi ofek telea auzuan izango dira.

Deusto'ko Alkartasuna.

Casilla, Autonomia kalean, 74.

Zoitza'n, Fray Juan, 35.

Zuzentza ta Gogo-lantzea

EPAIKARI BEREZIA

Yufeta'n izandako zauri ondoren il zan Laguneta'at Miren'en eriotza zertzeladak argituteko epaikari berezi izendatu da Campano Jaume'at Gotzon.

Jaun bea, orobat, Aranzazu'ko alka-teari efi artako zaintzaleak egindako zemaiezko goraberak argituteko.

Langintza

BIDAI BANATZALIEN EMOKUNA

Bizkaia'ko ta Gipuzkoa'ko karterruak ge-xotegietarako dala-ta, 2.230 laurleko es-keñi dautsez Eramenekaf'ko zuzendari nagusiari joñalaren 14'gko, eguneko lan-taria.

Osasun Zaingora igofia izan da diru-tza mordo ori.

Gizarte-Laguntza

EMOKUNAK

Zaingo onetako beafizanetarako emon dituen emokunen efekakada.

Perez Mendizabal'daf Ikini, 15 laurle-ko; X. J., 30; Bilbo Udala'ko dirusale-ko ofteñak, 150; Udaldar otsein ta lau-giñen bazkunako batzuek, 78; Zoitza'ko jantegitako ofteñak, 19; Irizar ta Emili bojalateriako langileak egun bateko alo-gera, 76'05; Emakuntza laguntzale baz-kunak, 79; X. X., 25; Basuri'ko kanti-na lagunak, 193; Artilleria salekoak, Le-keio'ko barutia, 221; Akaituf'at Gori-ka, jantokia, 100; Zumaran'daf A., Son-dika'ko egazkinelekua, 10; Cabeza'taf Gotzon, Orduña'koa, 50; Turiet'daf Kos-tandin, Galaria'koa, 132 laurleko.

Gutziz, 1.178'05 laurleko.

Salerosketa ta Orniketa

EMOKUN ERESKADEA

Janari Zuzendaritza Nagusian uñengo emokun auk artu ditue zauri gexotegi-ietarako.

Lux Etxe'ko ofteñak, 34'50 laurleko.

Efemertaria'taf Semp, 30.

Orniketa Zuzendaritza uñengo onek Gizarte Laguntza'rentzat:

Burni langile irakazleak, 1.000 laur-leko.

Marcos ardantxe nagusia, 25.

Alde arandegia, 50.

Anitua'taf Eusebi, 25.

Gutierrez'taf Gabriel, gozoki oleako lan-gileak, 75.

Garcia'taf Antelma, 50.

Valgañon'daf Deunoro, Gizarte Lagun-tza'ri gaitak salbatutako ordain zenbakun bi, 255.

Gizarte auzi buruz

Lan alogera ta orduak

VI

Gizarte zuzentza alde lan asko egin bea degula aitoru beař degu. Lan au ez det uste langileak bakafik egin bea dutenik, langile ta nagusiak batzik.

Gizartekeri edo sozialismoak dara-bilzikin irakasintzarekin gizarte zu-zentza ludi guzira nai dutela dio-te. Asko ta askotan ludi guzira ko-ezik, lateri batean ere berdinge joku-tzen dute.

Gaurko langile nagusi artuko au-zietan lan alogera ta orduak dira bořoka geina sortzen duten zio urte-nenak, nagusi langile artean.

Gizartekeri buruz jokatu ezker-o esan leike lateri batean lan alogera eta orduak berdinak izan beař dute-la? Zoritxafez ez da egin. Zoritxafez diot, ba-da, Euzkadi'n nagusi ta lan-gileari ekari dizkien kaltet aundiak dira berdingetasun ofek.

Espana'ko lateripean dauden er-kien artean, aldi aundiok ba-dau-de; bailan alogera ta lan orduetan. Euzkadi'n legeak agitzan duen or-duetan lana eozten da, —lantegi txiki batzuek kendu ezker-o—, eta lan alo-gera aundiok ordaintzen dira, Es-paña'ko erkietan baño.

Une onetan ez daukat zertzeladarik nere menpean, baña, euzkotar nagusiak lan au egiñak ziran eta Euzka-di'n Espana'ko erkietan baño geigo ordaintzen dala garbi erakutsi zuten, batez bat Bizkaia ta Gipuzkoa'n.

Ba dira erkiak lantegi berdinean, Euzkadi'n baño euneko beřoge gutxi-go lan alogera ordaintzen zutenak. Bai ta er egunean bi ordu gego lana egiten zutenak ta erki guzietako lege berdinak daude eta erki guzietak la-teri baten menpean. Nola gertatu lei-ke diotena? Nor ote da erudun?

Espatrik gabe, gizartekeri edo so-zialismoa da erudun. Beren irakas-intza buruz jokatu ezker-o erki gu-zietan lan alogera ta lan orduak ber-din egon beař leike eta ez daude, ofegatik diot gizartekeria dala efu-dun.

Euzkadi'n langile artean indar aun-dia daukateal aitoru beař egiari bi-

dea emanaz. Espana'n ez ote dar-kate oraindik indar geigo?

Euzko Langileak Euzkadi'n indar aundia daukate. Espana'n ez dau-ke, ordea, alkartasunik, beraz, giza-terkeri edo sozialismoen egitekoa da Espana'ko langileak, Euzkadi'ko lan-gilean baldintzetan egotea.

Aspaldiok urtetan berdingetasun onek euzkotafel kalte aundiak ekat dizkigu, nalf langile ta nagusiari, ba-da, lanikezaren zio aundienet-koa izan da berdingetasun ori.

Gipuzkoa'n izandako langile nag-u si arteko eztabaidetan, zio au nagusiak langileari agertu zioten. Langi-lek ezagutu ere bai nagusiak egidu ziala ta gizarte zuzentza aldez joku-tzeko asmoa artu ere bai.

Gudaketa mardarikatu au sortu za eta ezin aufera eraman izan zuten asmoa, Diotenagatik, Euzkadi'ra Es-paña'ko oietatik etxean egiten ditugun lanak merkeago saltzen zituzten.

Nere ustez langileak bakarik ei dira efudun. Langileak bezin efudun dira nagusiak ere; ba-da, nagusi lan-gileari egiten diote kaltea eta guziok alkatekin zuzendu beař duten uti da.

Euzko Araudia geregantatu degu Euzkadi'ren azkatasun bidean gaita guda onen ondoren zuzenduko de-gun itxaropena daukat gizarte aundi Euzkadi'n.

MENDI LAUTA (jafaltzeko).

Irakurri ta zabaldu Eguna